

EUROPOS MIESTŲ TOLYDPŪS PLĖTROS CHARTIJA (AALBORG'Ų CHARTIJA)

I dalis. Konsensuso deklaracija: tolydi Europos miestų plėtra

II dalis. Europos miestų tolydžio plėtros kampanija

III dalis. Dalyvavimas "Vietinės darbotvarkės XXI" procese: vietinės tolydžio plėtros planai

I Konsensuso deklaracija: tolydi Europos miestų plėtra

I.1 Europos miestų ir miestelių vaidmuo

Mes, Europos miestai, pasirašydami šią chartiją, primename, kad mūsų miestai gyvavo imperijoje, tautinių valstybių ir politinių reikimų laikais (netgi ilgiau už juos) ir išliko kaip socialinio gyvenimo centrai, mūsų ekonomikos varomoji jėga, kultūrinio palikimo ir tradicijų saugotojai. Kaip ir šeima, miestas buvo pagrindinis visuomenės ir valstybės elementas. Miestai buvo pramonės, amatų, prekybos, švietimo ir valdymo centrai.

Mes suprantame, kad dabartinė gyvenama, ypač mūsų darbo ir funkcijų pasidalijimo, žemės naudojimo, transporto, pramonės produkcijos, žemės ūkio, vartojimo ir laisvalaikio modeliai, mūsų gyvenimo būdas, daro mus iš esmės atsakingus už daugelį ekologinių problemų, su kuriomis šiandien susiduria žmonija. Tai ypač svarbu, kadangi 80% Europos gyventojų gyvena miestuose.

Mes supratome, kad dabartinės žmonių kartos, juo labiau ateities kartos, negali pasiekti išsivysčiusių šalių išteklių vartojimo masto, nepažeidamos gamtos pusiausvyros.

Mes švitinkame, kad tolydžio planetos plėtros negalima pasiekti be tolydžio vietinių bendruomenių plėtros. Savivaldos institucijos yra glaudžiausiai susijusios su ekologinių problemų veikiamomis teritorijomis ir piliečiais, be to, jos, kaip ir kitos valdymo institucijos, yra atsakingos už žmonių gerovę ir gamtos išsaugojimą. Taigi miestuose vyksta pagrindiniai gyvenamosios, gamybos, išteklių vartojimo ir gyvenamosios bei pramoninės teritorinės struktūros pokyčiai.

I.2 Tolydžio plėtros sąvoka ir principai

Mes, miestai, švitinkame, kad tolydžio plėtros idėja skatina mus pagrįsti savo gyvenamąją gamtos galimybes. Mes siekiame socialinio teisingumo, tolydžio ekonominės plėtros, atsipvelgiančios ir á ekologinius veiksnius. Socialinį teisingumą būtina remti tolydžia ekonomikos plėtra.

Ekologiškai tolydi plėtra turėtų lemti gamtinio kapitalo saugojimą, t.y. atsinaujinančių išteklių - vandens ir energijos - suvartojimas neturėtų būti didesnis nei ekologinių sistemų galimybės juos atnaujinti, o neatsinaujinantys ištekliai turėtų būti keičiami tolydžiai atsinaujinančiais ištekliais, taip pat teršalų emisijų koncentracija neturėtų viršyti oro, vandens ir dirvos galimybių juos absorbuoti bei perdirbti.

Be to, ekologiškai tolydi plėtra reikalauja saugoti biologinę aplinką, žmonių sveikatą, taip pat oro, vandens bei dirvos kokybę, užtikrinančią nuolatinę žmonių gyvenimo gerovę, gyvūnų ir augalų egzistenciją.

I.3 Vietinės tolydžio plėtros strategijos

Mes švitinkame, kad miestas, viena vertus, yra pakankamai mažas, kad galėtų besąlygiškai jausti architektūriną, socialinį, ekonominį, politinį ir gamtinį disbalansą, palojantį mūsų modernų pasaulį; kita vertus, pakankamai didelis, kad pats galėtų protingai spręsti problemas pagal integracijos, visapusiškumo ir tolydžio plėtros kriterijus. Kadangi miestai skirtingi, kiekvienas jų turėtų rasti individualų tolydžio plėtros kelią. Plėtros principai turėtų apimti ávairias sritis, o vietinės strategijos

turėtø remtis miesto privalumais.

I.4 Tolydi plėtra kaip kūrybiðkas, pusiausvyros siekiantis vietinis procesas

Mes, miestai, pripaþástame, kad tolydi plėtra - tai ne vizija ar nekintanti būsena, bet kūrybiðkas, pusiausvyros siekiantis vietinis procesas, apimantis visas vietiniø sprendimø priėmimo sritis. Miesto valdymui jis suteikia atgalinà ryðà, leidþiantà apibūdinti veiklos rūðis, kurios padeda siekti miesto ekosistemos pusiausvyros ir kurios iðveda jà ið pusiausvyros. Naudodamas surinktà informacijà, miestas funkcionuoja kaip organiðka visuma, ir visa miesto veikla tampa akivaizdi. Dėl ðios priepasties miestas gali priimti sprendimus ir naudotis visa reikalinga informacija. Tolydþia plėtra pagràsto valdymo metu gali bŭti priimami sprendimai, kuriuose atsipvelgiama ne tik á dabarties kartø poreikius, bet ir á ateities kartø interesus.

I.5 Problemø sprendimas derybø su iðoriniais partneriais principu

Mes, miestai, pripaþástame, kad miestas neturi teisės perkelti savo problemø á platesnà aplinkà ar atidėti jø sprendimà ateiėiai. Todėl savo problemas spræsti ir nesklandumus ðalinti turėtø pats miestas arba konkretus regioninis ar nacionalinis teritorinis vienetas. Ðis problemø sprendimo bŭdas paremtas derybø su iðoriniais partneriais principu, kurio taikymas kiekvienam miestui ar miesteliui suteiktø didþiulà laisvæ pasirinkti savo veiklos pobūdà.

I.6 Tolydi miesto ekonomikos plėtra

Mes, miestai, suprantame, kad mŭsø miestø ekonomikos plėtrà ribojanėiu veiksniumu tapo atmosfera, dirvoþemis, vanduo ir miðkai, todėl privalome investuoti á ðià srità:

1. rūpintis iðlikusio gamtos iðtekliø, tokiø kaip gruntinis vanduo, dirvoþemis, retø rŭðiø biotopai, iðsaugojimu;
2. skatinti gamtos iðtekliø gausinimà, maþinant dabartinæ iðtekliø, tokiø kaip neatsinaujinanti energija, vartojimo mastà;
3. siekti gamtos apkrovos maþinimo, naudojant sukultŭrintas teritorijas, tokias kaip miesto parkai, maþinantys miðkø apkrovà;
4. padidinti gamtiniø iðtekliø naudojimo efektyvumà, pvz., statant energijà taupanėius pastatus, naudojant miesto transportà, neturintà neigiamo poveikio aplinkai.

I.7 Socialinė lygybė, reikalinga tolydþiai miesto plėtrai

Mes, miestai, suprantame, kad neturtingiausi visuomenės sluoksniai yra labiausiai veikiami aplinkos problemø (transporto sukeliama triukðmo ir oro tarðos, patogumø, tinkamos gyvenamosios aplinkos, laisvos erdvės trŭkumo) ir yra maþiausiai pajėgŭs jas iðspræsti. Neteisingas materialiniø gėrybiø pasidalijimas skatina tolydþiai plėtrai nepalankø elgesà ir daro jà sunkiai keiėiamà. Pagrindiniø socialiniø poreikiø (sveikatos apsaugos, ūpimtumo ir apsirŭpinimo gyvenamuøju plotu) tenkinimo ūdavinà ketiname spræsti kartu su aplinkosaugos ūdaviniais. Mes siekiame pasinaudoti pirmaisiais rezultatais ir pagerinti pilieėiø gyvenimo kokybæ bei atsisakyti vartojimo didinimo.

Mes stengsimės kurti darbo vietas, tuo prisidėdami prie tolydþios visuomenės plėtros ir nedarbo maþinimo. Bet kokià komercinæ veiklà vertinsime pagal tolydþios plėtros kriterijus, siekdami pritraukti darbo jėgà, kurti naujas darbo vietas, skatinti ilgalaikà ūpimtumà ir ilgalaikio vartojimo produktø gamybà. Tai atitinka tolydþios plėtros kriterijus.

I.8 Tolydaus þemės naudojimo modeliai

Mes, miestai, pripaþástame savivaldybiø planavimo politikos, apimanėios strateginà visø aplinkosaugos planø ávertinimà, ir efektyvaus þemės naudojimo svarbà. Mes naudosimės tankiai gyvenamø teritorijø, aprŭpintø vieðuoju transportu ir energija, privalumais, iðlaikydami priimtina plėtros mastelà. Tiek ágyvendindami miesto vidaus teritorijø rekonstrukcijos programas, tiek planuodami naujus priemiesėius, mes siekiame, kad gyventojø poreikiai bŭtø derinami su maþesniais poreikiais transportui. Regioninės tarpusavio priklausomybės ir lygybės supratimas leis mums subalansuoti srautus tarp miesto ir kaimo

bei apsaugoti nuo situacijos, kai miestai eksploatuoja aplinkinių teritorijų išteklius.

I.9 Tolydpio miesto plėtros transporto modeliai

Mes, miestai, stengsimės pagerinti prieinamumą prie socialinio aprūpinimo sistemos, naudodami mažiau transporto priemonių. Mes pinome, kad tolydptai besiplėtojantis miestas yra apareigojamas mažinti neišvengiamą transporto judėjimą ir nepropaguoti motorinių transporto priemonių naudojimo. Mes teiksime pirmenybę aplinkai palankioms transporto priemonėms (dviračiams, viešajam transportui), ir pagrindinė planavimo uždutis bus išnagrinėti šios priemonių kombinacijų galimybes, ypatingą dėmesį skiriant pėstiesiems. Individualios motorinės transporto priemonės miesto ekonominėje veikloje turėtų atlikti pagalbinę funkciją, pvz., padėti lengviau pasiekti darbo vietą.

I.10 Atsakomybė už globalinį klimatą

Mes, miestai, suprantame, kad didelė grėsmė kyla gamtinei ir dirbtinei aplinkai bei ateities žmonijai kartoms dėl globalinio atšilimo. Todėl reikia kuo greičiau stabilizuoti padėtį, mažinant šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas atmosferoje. Vienodai svarbu apsaugoti žemės biomasės išteklius, tokius kaip miškai ir fitoplanktonas, kurie atlieka pagrindinį vaidmenį planetos anglies cikle. Siekiant sumažinti emisijas, susidarančias dėl kuro deginimo, būtina parodyti iniciatyvą ir formuoti strategijas, pagrįstas nuodugniu alternatyvių variantų ir miesto aplinkos, kaip energijos sistemos, tyrimu. Vienintelė tolydptai plėtrą palaikanti alternatyva yra atsinaujinančios energijos šaltinių naudojimas.

I.11 Ekosistemų apsauga nuo užteršimo

Mes, miestai, suprantame, kad vis daugiau ir daugiau nuodingųjų ir žalingųjų medžiagų išleidžiama į orą, vandenį, patenkama į dirvą, maistą, ir dėl to didėja pavojus žmonijai ir ekosistemoms. Mes dėsime visas pastangas, kad sustabdytume tolesnį teršimą ir apsaugotume nuo naujų teršalų rūšių, utilizuodami juos paėime susidarymo šaltinyje.

I.12 Savivalda kaip būtina išankstinė sąlyga

Mes esame šitikinai, kad turime pakankamai jėgų, žinių ir kūrybinio potencialo skatinti tolydptai plėtrą pagrįstą gyvenimą ir projektuoti savo miestus taip, kad užtikrintume jų tolydptai plėtrą. Kaip demokratiškai išrinkti vietinių bendruomenių atstovai, mes pasirengę priimti atsakomybę už mūsų miestų perorganizavimą tolydptai plėtrai pasiekti. Savivaldos institucijų pajėgumas susidoroti su šia uždutimi priklauso nuo joms suteiktų savivaldos teisių pagal subsidiarumo principą. Svarbu, kad savivaldybėms būtų paliktos pakankamos valdymo funkcijos bei suteiktas tvirtas finansinis pagrindas.

I.13 Visuomenės dalyvavimas procese

Mes, miestai, šipareigojame ávykdyti "Darbotvarkės XXI" (pagrindinio dokumento, priimto aukščiausiojo lygio pasauliniame susitikime Rio de Janeiro) priesaką visiems mūsų bendruomenės nariams - miestiečiams, verslininkams, interesų grupių atstovams - tobulinti šią darbotvarkę. Mes priimame Europos Sąjungos penktosios aplinkosaugos veiksmų programos šūką "Tolydpio plėtros link" ir pasidalijame atsakomybę už programos ágyvendinimą su visais bendruomenės sektoriais. Taigi mes dirbsime visi kartu, kadangi turime užtikrinti galimybę visiems gauti informaciją ir dalyvauti priimančiam vietinio lygio sprendimus. Mes stengsimės supažindinti su tolydpio plėtros principais tiek miesto gyventojus, tiek ir savivaldybių atstovus bei pareigūnus.

I.14 Tolydpio miesto plėtros valdymo metodai bei priemonės

Mes, miestai, šipareigojame naudoti mums prieinamas politines ir technines priemones, padedančias spręsti miesto ekologinės sistemos valdymo problemas. Mes naudosime ávairius būdus, áskaitant aplinkosaugos duomenų rinkimą ir apdorojimą, aplinkosaugos planavimą, reguliavimą, ekonomines ir komunikacijos priemones, tokias kaip direktyvos, mokesčiai ir darbo úpmokėstis, taip pat visuomenės sąmoningumo didinimo metodus. Mes sieksime kurti naujas ekologiškas apskaitos sistemas, kurias mūsų gamtinių išteklių valdymą darytų toká ekonomišká kaip dirbtinių "išteklių" - pinigų - valdymą.

Mes pinome, kad savo veikloje, ypač aplinkos monitoringo, audito, átakos ávertinimo, buhalterinės

apskaitos ávedimo, reguliavimo ir informavimo sistemø organizavimo, privalome atsijpvelgti á miesto aplinkos kokybës rodiklius, miesto srautø charakteristikas, miestø modelius ir, svarbiausia, á miesto sistemø tolydþios plëtros rodiklius.

Mes, miestai, pripapástame, kad daugybë politiniø strategijø, turinèiø teigiamas ekologines pasekmes, jau yra sëkmingai pritaikyta daugelyje Europos miestø. Nors jos ir stabdo netolydþià plëtirà, taèiau paèios savaime nenukreipia visuomenës tolydþios plëtros kryptimi. Stiprø ekologiná pagrindà turintys miestai turi milþiniðkas galimybes jungti tokias strategijas ir veiksmus á vienalytá vietinës miesto ekonomikos valdymo procesà. Ðiame procese mums teks kurti individualias strategijas, diegti jas ir dalytis savo patirtimi.

II Europos miestø tolydþios plëtros kampanija

Mes, Europos miestai, pasiraðæ ðià chartijà, remdamiesi patirtimi ir atsipvelgdami á pasiekimus, kartu sieksime tolydþios plëtros ir skatinsime vienas kità rengti ilgalaikius vietinës veiklos planus ("Vietines darbotvarkes XXI"), stiprinsime savivaldybiø bendradarbiavimà ir derinsime ðà procesà su Europos Sąjungos veikla miestø aplinkos srityje.

Skatindami miestø tolydþià plëtrà, pradedame Europos miestø tolydþios plëtros kampanijà. Antroje Europos miestø tolydþios plëtros konferencijoje, vyksianëioje 1996 m., bus ávertinti pradinio ðios kampanijos etapo pasiekimai.

Mes kvieèiame kiekvienà savivaldos institucijà - tiek miesto, miestelio ar kaimo, tiek visas Europos savivaldybiø organizacijas - prisijungti prie kampanijos ir priimti bei pasiraðyti ðià chartijà.

Praðom visas Europos savivaldybiø organizacijas koordinuoti kampanijà. Ið ðiø organizacijø atstovø turi bûti sudarytas koordinacinis komitetas. Savivaldybëms, kurios nepriklauso jokiai organizacijai, bus parengta speciali programa.

Pagrindinës numatomos kampanijos veiklos kryptys:

- remti Europos miestø tarpusavio pagalbà planuojant, tobulinant ir ágyvendinant tolydþios plëtros strategijas;
- rinkti ir skleisti informacijà apie savivaldybiø realizuojamus sëkmingus projektus;
- populiarinti tolydþios plëtros principus kitose savivaldos institucijose;
- pritraukti naujus dalyvius, pageidaujanëius pasiraðyti chartijà;
- organizuoti kasmetinius apdovanojimus uþ tolydþià miesto plëtrà;
- teikti strategijø formavimo rekomendacijas Europos Komisijai;
- teikti informacijà miestø aplinkos ekspertø grupei, rengianëiai tolydþios miestø plëtros ataskaitas;
- remti savivaldybiø sprendimus dël Europos Sąjungos rekomendacijø ir ástatymø bazës ágyvendinimo strategijas;
- leisti kampanijos leidinà.

Ðiai veiklai ágyvendinti bus reikalinga koordinacinë kampanijos institucija.

Mes skatinsime kitas organizacijas aktyviai paremti kampanijà.

III Dalyvavimas "Vietinės darbotvarkės XXI" procese: vietinės tolydžios plėtros planai

Mes, Europos miestai, iškilingai pareiškiamė, kad pasirašydami šią chartiją ir prisijungdami prie Europos miestų tolydžios plėtros kampanijos, ásipareigojame pasiekti mūsų bendruomenių konsensusą dėl "Vietinės darbotvarkės XXI" iki 1996 m. pabaigos ir ágyvendinti reikalavimus, suformuluotus "Darbotvarkės XXI" 28 skyriuje, kaip susitarta aukščiauiojo lygio susitikime 1992 m. birželio mėn. Rio de Janeiro. Individualūs vietinės veiklos planai pasitarus mums ágyvendinant Europos Sąjungos penktąją aplinkosaugos veiksmų programą "Tolydžios plėtros link". "Vietinės darbotvarkės XXI" turinys turėtų būti pagrąstas šios chartijos I dalimi.

Mes siūlome á vietinės veiklos planų rengimo procesą átraukti tokius etapus:

- esamų planavimo ir finansavimo principų, taip pat kitų planų ir programų pripažinimà;
- sistemiškà problemų ir jų priežasčių išryškirimà, aktyviai konsultuojantis su visuomene;
- uþduočių, skirtų problemoms ryškinti, prioritetų nustatymà;
- tolydžios visuomenės plėtros vizijos kûrimà, dalyvaujant visiems visuomenės sluoksniams;
- alternatyvių strategijos variantų nagrinėjimà ir ávertinimà;
- ilgalaikių vietinės tolydžios plėtros planų rengimà, formuluojant pasiekiamus tikslus;
- plano ágyvendinimo programos sudarymà, áskaitant grafiko rengimà ir partnerių atsakomybės pasidalijimà;
- planui ágyvendinti reikalingų monitoringo ir informavimo sistemų bei procedūrų sukûrimà.

Mums reikia nustatyti, kaip mūsų savivaldybių vidaus planai (áskaitant ilgalaikius vietinės tolydžios plėtros planus) atitinka "Vietinę darbotvarkę XXI" ir koks jų efektyvumas. Norint padidinti organizacijų pajėgumus, gali prireikti politinių ir administracinių procedūrų, bendrų ir tarpdisciplininių pastangų, savivaldybių bei asociacijų bendradarbiavimo.

Chartija priimta Europos miestų tolydžios plėtros konferencijoje 1994 m. gegužės 27 d. Aalborg'e, Danijoje.

Iki šio laiko daugiau kaip 120 Europos miestų, miestelių ir gyvenviečių pasirašė Aalborg'o chartiją ir prisijungė prie Europos miestų tolydžios plėtros kampanijos.